



15/5/2017

נושאונט מס' 42



דבר העורך

שלום,

בתחילת מאי נערכה בעיר אסן שבגרמניה תערוכת בולים אירופאית תימאטית, שהיא אליפות אירופה לבולאות תימאטית. תערוכה זו, הנערכת אחת לשנתיים, מתנהלת במתכונת שונה מהמקובל: התצוגות מתחלקות לשמונה "בתים" על פי נושא התצוגה (היסטוריה ואירגונים, האדם וחיי היומיום, תרבות ואמנות וכו'), כאשר בכל "בית" מחולקות שלוש מדליות – זהב, כסף וארד. הזוכה במדלית הזהב הוא אלוף אירופה בתחום. בנוסף יש אגף "אלוף האלופים" ובו משתתפים אלופי אירופה השונים בעבר.



ד"ר יהושע מגר –
אלוף אירופה לבולאות תימאטית
צילום: צילה גלילי

בתערוכה שהתקיימה לפני שש שנים זכה ד"ר **יהושע מגר** באליפות "הבית" שלו (בתחום "חקלאות וחיות מחמד"). בתערוכה הקודמת הוא השתתף כשופט, כך שנמנע ממנו להציג במחלקת האלופים. יהושע חיכה איפוא בסבלנות, ומסתבר שהסבלנות משתלמת: יהושע השתתף הפעם באגף אלוף האלופים, והתצוגה שלו על תולדות עבודת האדמה זכתה במדליית זהב גדול (היחידה בתערוכה כולה!), ובאליפות האגף. ואם בכך לא די, הרי שבהצבעה בין מנצחי כל ה"בתים" נבחר יהושע לזכות בפרס הגדול של התערוכה, ובכך הוכתר **כאלוף אירופה לבולאות תימאטית לשנת 2017**.

זהו הישג אדיר (ללא תקדים בתימאטיקה הישראלית) ליהושע, ואין ראוי ממנו לכך. אף שזכה כבר פעמים רבות במדליית זהב גדול בתערוכות עולמיות יהושע אינו נח על זרי הדפנה, וממשיך להשקיע מאמצים רבים בשיפור התצוגה שלו. בתערוכת ניו יורק לפני



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

כשנה העניק יהושע לנו סיור מודרך באוסף שלו, וההנאה הייתה עצומה – הן מרמתו הבולאית של האוסף, והן מהידע וההתלהבות של יהושע מהנושא אותו הוא מציג.

מפגש איל"ת הקרוב, שיתקיים ב-22 ביוני, יוקדש לדיון בתערוכת אסן, וכן בתערוכה שתתקיים בפינלנד בסוף החודש. אנו בטוחים כי רבים ירצו לשמוע על התערוכות, ורבים עוד יותר ירצו לברך את יהושע "פנים אל פנים" על הישגו המרשים.

שלכם,
יורם ולורנס



תקציר לתצוגה: שחמט- משחק המלחמה יורם לוביאניקר

הקדמה

צירופם של דפי תקציר לתצוגות הוא אחת ההתפתחויות החשובות בעולם הבולאות, בכלל, ובתימאטיקה בפרט. כבר לפני כשלוש שנים פרסמנו כאן (נושאונט 28) מאמר תחת הכותרת: **"דפי תקציר לתצוגה – זכות שהיא (עדיין) אינה חובה"**. דברי הנבואה שבכותרת הולכים ומתגשמים, ובתערוכה האירופית שתתקיים בסוף החודש בפינלנד כבר נדרשו המציגים לצרף דף תקציר. התפתחות זו הופכת את שאלת הכנת התקציר לאקוטית עבור כל מי שעוסק בתצוגה.

אחד הקשיים הניצבים בפני מי שמעוניין להכין תקציר הוא שהנושא מעורפל מעט. אין כללים ברורים ביחס לתוכנו או לצורתו של התקציר. כדי להתמודד עם שאלה זו נפרסם בגיליונות הקרובים של נושאונט סדרת מאמרים, בה ידגימו מציגים כיצד הם מכינים תקציר "הלכה למעשה". כמובן שנשמח לשמוע משופטים, מציגים ומכלל האספנים את תגובתם לתקצירים המוצגים.

מהו תקציר ולשם מה הוא נחוץ? מדובר בדף (או מספר דפים) אותו שולח המציג לחבר השופטים ולהם בלבד. המבקרים בתערוכה אינם חשופים לתקציר בכלל. די בעובדה זו כדי להסביר את מטרתו של התקציר: לצמצם את הפער שבין המציג, שהוא מומחה לתחום האיסוף שלו, לבין השופט, שהוא מומחה בבולאות בכלל. השופט עמוס עבודה בתערוכה, והזמן שהוא יכול להקדיש לכל תצוגה הוא מועט ביותר. על רקע זה אנו שומעים טענות רבות ממציגים, על שהשופטים אינם מעריכים מספיק את החומר הנדיר הכלול בתצוגה, או שאינם מודעים לעומק המחקר של הנושא.

דברים אלה עמדו לנגד עיני כאשר שקדתי על הכנת דף התקציר לאוסף שלי. שאלתי את עצמי היכן השופטים מתקשים בהערכת התצוגה שלי, ובאיזה סעיפים אני מפסיד נקודות שלא לצורך, החלטתי להתמקד בשתי נקודות: נדירות החומר הבולאי (אין כמעט מציג שאינו סבור שהשופטים אינם מעריכים נכונה את נדירות החומר אותו הוא מציג) והקונספט של התצוגה.

הקונספט

נתמקד תחילה בשאלת הקונספט. כידוע, התצוגה שלי עורכת הקבלה בין משחק השחמט (המכונה גם משחק המלחמה) לבין מלחמות אמיתיות. את הקונספט הזה אני מסביר בעמוד הפתיחה של התצוגה, אך מסתבר שההסבר שלי אינו ברור די צרכו. בשנים האחרונות הצגתי בשלוש תערוכות שונות (פאריז 2014, אסן 2015 וירושלים 2016), ובכולן התקשו השופטים אשר ראו את התצוגה לראשונה להבין את "הראש שלי". קול המון כקול שדי, ולכן בכל פעם ניסיתי לחדד את הניסוח בעמוד הפתיחה, אך הבעיה נותרה בעינה.

עמוד התקציר נועד, לדעתי, בדיוק בשביל בעיות כאלו: אני יכול להסביר את הגישה שלי באריכות יחסית, כך שהשופטים יבינו עוד לפני התערוכה מה הם עומדים לראות. שימו



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

לב שמדובר באריכות יחסית בלבד – אין בכוונתי "לכתוב מגילות" ולשעמם את השופטים למוות. כדי לחדד את המסר, הוספתי גם מימד אישי לסיפור, והרי הנוסח בו בחרתי:

Concept: I've been collecting chess for 35 years now. When I decided to exhibit my collection it was clear to me that I need to find a novel approach that would place the game in a broader context.

My exhibit provides a comparison between chess (known as "The game of war") and actual war. Throughout the exhibit, after presenting each segment of the story of chess, the corresponding military equivalent immediately follows, using specific examples from military history. This constant comparison approach highlights the similarities (and some inevitable differences) between chess and war. It is important to note that this is *not* a military history exhibit, and military items are only used in the comparison to chess context.

בפסקה הראשונה אני מסביר כי מדובר בגישה חדשה לנושא, ואילו בשניה אני מדגיש כי ההשוואה עוברת כחוט השני לאורך התצוגה כולה. נדמה לי כי מי שיקרא את הנוסח הזה ידע למה עליו לצפות.

התכנית

בתצוגות האחרונות בהן השתתפתי קיבלתי בממוצע 13 נקודות עבור התכנית שלי מתוך 15 אפשריות. כדי להגיע למדליית זהב אני זקוק לנקודה נוספת בסעיף זה. החלטתי להסביר בדף התקציר את הלוגיקה שבחלוקה לפרקים. הסבר זה לא נולד בעלמא: כאשר נתתי סיורים מודרכים בתצוגה שלי בתערוכות השונות תמיד התחלתי בהסבר זה. הגעתי, איפוא, למסקנה שמן הראוי להציג אותו גם בפני השופטים, תוך שאני מקפיד להבהיר גם כאן שאני עורך הקבלה בין שחמט למלחמה:

Plan: Chapter 1 gives a historical background – how chess was invented to imitate war. Chapter 2 deals with the infrastructure – everything we need before we start playing chess (and before we embark on war). Chapter 3 is devoted to the rules – how the game (and war) starts, progresses and ends. In chapter 4 we focus on the way to win a game of chess (and a war) through tactics and strategy. These methods are then used (chapter 5) to compete in chess tournaments at their various levels. Finally, in chapter 6 we focus in the developments of recent (about 150 years) times: While chess remained stagnant, war has changed dramatically. At the same time modern games imitate war more accurately, and so chess and war have parted ways. This closes the circle with respect to chapter 1.



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

חדשנות

אין ספק, כי הגישה שלי לנושא היא חדשנית, ועד כה תמיד קיבלתי את מלוא חמש הנקודות בסעיף זה. אבל ברמות הגבוהות של הבולאות זה עלול שלא להספיק: חדשנות נבחנת לא רק בגישה לנושא אלא גם באלמנטים נוספים.

בתקציר אני מפנה את תשומת לב השופטים לשימוש החדשני שאני עושה בפריטים שלכאורה אינם קשורים לנושא. הפריט הנראה כאן הינו ציור אמן מקורי שהוכן עבור הנפקת בול של צפון קוריאה בשנת 1979. בסופו של דבר לא נעשה שימוש בעיצוב זה, המראה לחיצת יד. לציור אין כל קשר ישיר למשחק השחמט, אך אני מוצא קשר עקיף: לפני תחילת המשחק לוחצים השחקנים ידיים.



חור בראש

דרך נוספת בה אני מפגין חדשנות היא באמצעות שימוש בשגיאות. כאשר אני דן בקורבנות של משחק השחמט אני מציין כי הנזק הכי גרוע שנגרם לשחקן הוא כאב ראש. אני מדגים זאת באמצעות בול קובני, ובו נראה ילד המשחק שחמט האוחז את ראשו בתנוחה המרמזת על כאב ראש. לצד בול זה אני מציג שגיאה של הזזת הנקבוב, כך שהוא חוצה את ראשו של הילד. מדובר בשגיאה נדירה – ידועים פחות מעשה גיליונות עם הזזת הנקבוב, אשר בכל אחד מהם יש רק חמישה בולי שחמט, ולרוב הזזת הנקבוב הינה מינורית בלבד. אני בוודאי יכול להציג את השגיאה הזו כתשנית בלבד, אלא שעלה על דעתי להשתמש בטעות בצורה מתוחכמת יותר, ולציין כי השחקן סובל מ"חור בראש".

פריטים נדירים

אם יש מציגים אשר סבורים שהשופטים מזהים את כל הפריטים הנדירים שלהם הרי שאני לא פגשתי אותם! קל להבין מדוע: לשופטים זמן מוגבל לכל תצוגה, וקל מאוד לפספס פריטים איכותיים תחת לחץ זה.



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בדף התקציר שלי אני מפנה את השופטים לפריטים האיכותיים בתצוגה שלי. כמובן שאינני יכול להתייחס לכל הפריטים הטובים, ולכן אני מתמקד בפריטים שסביר להניח כי השופטים "יפספסו". **מנחם לדור** הסביר לא פעם כי הוא נוהג לסקור את מסגרות התצוגה ממרחק, ולהתמקד אחר כך בנקודות המעניינות. על בסיס זה החלטתי שאין כמעט טעם להפנות את השופטים לפריטים גדולים כמו ציורי אמן מקוריים או מעטפות גדולות שלהן יש בולטות ויזואלית – את זה הם יראו ממילא. לעומת זאת, פריטים קטנים יכולים לחמוק מתחת לרדאר שלהם.

בתת הפרק, שדן בסיום המשחק ובסיומה של המלחמה, אני מדבר על כניעה מרצון כאשר המצב אבוד. אחד הפריטים בהם אני משתמש הוא בול אמריקאי משנת 1869, המראה את כניעת הבריטים בסרטוגה במהלך מלחמת העצמאות האמריקאית. הנקודה החשובה היא, שלא מדובר בבול רגיל, אלא בבול שכלל לא הונפק (essay בלועזית). מובן מאילו, שמדובר בפריט נדיר וחשוב, אלא שזהו פריט קטן בגודלו (בערך 4 X 4 סנטימטרים), "ההולך לאיבוד" בין שלל הפריטים. התקציר מאפשר לי להפנות את תשומת לב השופטים אליו. לדעתי, זהו ניצול מיטבי של יתרונות התקציר.



במסגרת ניסיונותי להבהיר לשופטים את הקונספט שלי אני מקדיש מקום בנפרד לחומר הבולאי השחמטאי ולחומר הבולאי המלחמתי. בצד של השחמט חשוב לי להראות לשופטים שברשותי חומרים נדירים, וכן שערכתי מחקר בולאי ראוי. הדגשתי גם פריטים, הנמצאים בעמודים חזקים מבחינה בולאית, כדי לכוון את תשומת ליבם של השופטים לשם.

סיכום

אין כללים ברורים כיצד לכתוב תקציר, ועבורי מדובר בניסיון ראשון בתחום זה. החלטתי להגביל את אורך התקציר לעמוד בודד – אין ברצוני להתיש את השופטים ולייגע אותם.

איך אדע אם עשיתי עבודה טובה? ראשית, אשמח לקבל הערות ותגובות מהקוראים בכלל, ובפרט מהשופטים והמציגים שבהם. אולם הדרך הטובה ביותר היא לבחון את התגובות של השופטים בתערוכות. תגובות אלו מתחלקות לשתיים: ראשית, אני מניח שבמהלך הקריטיק השופטים יגיבו לתקציר באופן ישיר. אולם מעבר לכך, אני מקווה לראות האם המסרים הכלולים בתקציר יקלטו על ידי השופטים, בתקווה שזה יבוא לידי ביטוי גם בציון אותו אקבל.

יורם לוביאניקר מציג את "השחמט – משחק המלחמה". כתובתו למשלוח תגובות: lubianiker@gmail.com

התקציר מובא במלואו בדף הבא:



Chess – The Game of War

Concept: I've been collecting chess for 35 years now. When I decided to exhibit my collection it was clear to me that I need to find a novel approach that would place the game in a broader context.

My exhibit provides a comparison between chess (known as "the game of war") and actual war. Throughout the exhibit, after presenting each segment of the story of chess the corresponding military equivalent immediately follows, using specific examples from military history. This constant comparison approach highlights the similarities (and some inevitable differences) between chess and war. It is important to note that this is *not* a military history exhibit, and military items are only used in the comparison to chess context.

Plan: Chapter 1 gives a historical background – how chess was invented to imitate war. Chapter 2 deals with the infrastructure – everything we need before we start playing chess (and before we embark on war). Chapter 3 is devoted to the rules – how the game (and war) starts, progresses and ends. In chapter 4 we focus on the way to win a game of chess (and a war) through tactics and strategy. These methods are then used (chapter 5) to compete in chess tournaments at their various levels. Finally, in chapter 6 we focus in the developments of recent (about 150 years) times: While chess remained stagnant, war has changed dramatically. At the same time modern games imitate war more accurately, and so chess and war have parted ways. This closes the circle with respect to chapter 1.

Innovation: In addition to the innovative concept, there is innovative usage of material. Some examples: The hand shake artwork (Section 3.1), the headache medicine publicity (3.3), the crash cover (3.5), the bisect cover (3.5), the Snug Corner cover (4.1), the prison bars fancy cancel (4.2). There are also several examples of innovative usage of errors: The Cuban perforation error (3.3), the missing queen's head (3.5), the additional islands error (5.2).

Key chess items: The Prum cancellation (2.4), Cuba Olympic cancellation – one of 3 known (2.5), Cuban perforation error (3.3), San Marino inverted red rooks error (4.3), the Capablanca study, which includes unique items (5.2), Yugoslavia 1950 original artwork (5.3).

Key war items: Brunswick leaping horse stamp (2.1), study of the King Peter Serbia issue (3.2), the 1869 surrender in Saratoga essay (3.5), Metz Papillion (4.2), letter from the Grande Armee in Moscow (4.4), General Lee field letter (5.1), early letter from Kandahar (5.2), Mulready 2p letter sheet with paper fold error (5.2).



נשיאים ורוח – חלק רביעי משה קלמן

חיים הרצוג, נשיאה הששי של ישראל, נולד בבבלפסט בשנת 1918. אביו, **יצחק הלוי הרצוג**, היה רבה של בלפסט, וחודשים ספורים אחרי לידת בנו הבכור התמנה לרבה הראשי של אירלנד. ילדותו של חיים עברה עליו בדבלין, ובמהלכה זכה באליפות אירלנד באגרוף במשקל תרנגול.



בול הנשיא הרצוג - 1984

בשנת 1935 עלתה משפחת הרצוג ארצה, והרב הרצוג נבחר לרב הראשי האשכנזי של ארץ ישראל. חיים הצעיר למד בישיבת חברון ובימי המרד הערבי התגייס להגנה. ב-1938 נסע הרצוג לאנגליה, למד משפטים באוניברסיטה יוקרתית, והוסמך כעורך דין. הוא התגייס לצבא הבריטי (שם זכה לכינוי וויאן, שליווה אותו מאז לכל אורך חייו) ושימש כקצין מודיעין. כקצין מודיעין הוא נטל חלק בשחרור אירופה מידי הנאצים, והשתתף בחקירתו של הפושע הנאצי **היינריך הימלר** ימ"ש. הרצוג השתחרר מהצבא הבריטי בדרגת מייג'ור ושב ארצה.

ניסיונו הרב של חיים הרצוג כקצין מודיעין היה רב חשיבות לצבא של המדינה שזה אך קמה. הרצוג היה ממקימי חיל המודיעין ואף פיקד עליו. הוא השתחרר מצה"ל בדרגת אלוף, ובתקופת מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים שימש כ"פרשן הלאומי". בין לבין הוא שב לשרת במדים, וכיהן כמושל הצבאי הראשון של הגדה המערבית.

באמצע שנות השבעים היה חיים הרצוג שגריר ישראל באו"ם, וזכור נאומו כנגד ההחלטה שהשוותה את הציונות לגזענות. בשנת 1983 הוא נבחר לנשיאות המדינה, לאחר שגבר במפתיע על מועמד הקואליציה, שופט בית המשפט העליון **מנחם אלון**. כעבור חמש שנים הוא נבחר פה אחד לתקופת כהונה נוספת – עדות להצלחתו במילוי התפקיד.

בין פעולותיו הבולטות של הרצוג כנשיא ניתן למנות את הביקור הממלכתי בגרמניה, הראשון מסוגו לנשיא ישראלי. הרצוג גם הפעיל את השפעתו בשנת 1984 להקמת ממשלת אחדות לאומית בעקבות תוצאות הבחירות השקולות. זכורה במיוחד החנינה אותה העניק לראשי השב"כ בעקבות פרשת קו 300: הייתה זו אחת הפעמים הבודדות בתולדות המדינה שחנינה הוענקה למי שטרם נשפט והורשע, וההחלטה זכתה לביקורת בחוגים מסוימים. אולם הרצוג סבר כי היא הצילה את שירות הביטחון הכללי, והלמה את האינטרס הציבורי.



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

ב-1984, שנה לאחר שהרצוג נבחר לנשיא, הנפיקה הקרן הקיימת בול לכבודו, הנראה בעמוד הקודם. מעט מאוחר יותר הונפקה גיליונית קטנה ובה ארבעה בולים, עם כיתוב בעברית ובאנגלית. אספנים רבים נוהגים להסתפק בצמד בולים המכיל את הכיתוב בשתי השפות. תוך חודשים ספורים זכינו להנפקה שלישית, הפעם של בול בגוון תכלת. הכיתוב בשולב קיים בשני צבעים – אדום ושחור, כפי שניתן לראות בגיליון השלם.



ההנפקה האחרונה לכבודו של הנשיא הרצוג היא משנת 1989. הפעם מדובר בשני בולים זהים – אחד עם ערך נקוב של שני שקלים חדשים ואחר ללא ערך נקוב. חשוב לדעת, כי בולי קק"ל ללא ערך נקוב נמכרו תמורת חצי שקל חדש.

בתום תקופת כהונתו השנייה פרש חיים הרצוג מהחיים הציבוריים. כעבור ארבע שנים, בשנת 1997, הוא הלך לעולמו והוא בן 79 שנה.





איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

את מקומו של הרצוג בנשיאות המדינה תפס **עזר ויצמן**, בן אחיו של הנשיא הראשון, **חיים ויצמן**. עזר היה הצבר הראשון שנבחר לנשיאות – הוא נולד בתל אביב בשנת 1924. במהלך מלחמת העולם הוא התגייס לצבא הבריטי, עבר קורס טיס ושירת כטייס בהודו. לאחר המלחמה הצטרף לאצ"ל, ובהמשך ל"שירות האוויר לישראל", שהיה הגרעין של חיל האוויר.

במלחמת העצמאות שימש עזר ויצמן כמפקד טייסת הנגב, אשר סיפקה אספקה ליישובים המבודדים והנצורים. הוא השתתף בתקרית של חיל האוויר כנגד חיל האוויר הבריטי, במהלכה הופלו חמישה מטוסים בריטיים. לאחר המלחמה הוא המשיך לשרת בחיל, מילא שורה של תפקידים בכירים ולבסוף אף פיקד עליו במשך תקופה ארוכה ללא תקדים של שמונה שנים. הוא נחשב כמי שאחראי יותר מכל לבניין עוצמתו ויוקרתו של חיל האוויר. גולת הכותרת של פעילותו הגיעה כשנה לאחר שסיים את תפקידו כמפקד חיל האוויר (ומונה לראש אג"ם) – מבצע "מוקד" שפתח את מלחמת ששת הימים, ובמהלכו הנחית צה"ל מכת מנע מקדימה על חיילות האוויר הערביים.



לאחר שהבין כי לא ייבחר לכהן כרמטכ"ל, אם בשל היותו איש חיל האוויר ואם בשל דעותיו הפוליטיות, פרש עזר ויצמן משירות צבאי ופנה לעולם הפוליטי. הוא השתלב בתנועת החירות, היה מאדריכלי "המהפך" בשנת 1977, והתמנה לשר הביטחון בממשלתו של **מנחם בגין**. לאחר ביקורו בארץ של הנשיא **סאדאת** חל מהפך בדעותיו, והוא הפך מנץ ליונה. לאחר שנחתם הסכם השלום (שויצמן היה אחד משושביניו) הוא פרש מהממשלה ומהליכוד, ולאחר מספר שנים הפך לאחר מראשי האגף היוני של מפלגת העבודה.

בשנת 1993 נבחר עזר ויצמן להיות נשיא השביעי של מדינת ישראל. הוא הכניס רוח מרעננת למוסד הנשיאות, תוך שהוא שומר על סגנון דיבור הישיר וה"צברי" שאפיין אותו תמיד, לעיתים בניגוד לכללי הפרוטוקול. כנשיא לא נמנע ויצמן מלהביע את דעתו בענייני השעה: לא פעם עוררו התבטאויותיו מחלוקת והעלו את חמתם של ראשי הממשלה השונים. למרות זאת, ובזכות אהדה ציבורית רבה, הוא נבחר בשנת 1998 לתקופת כהונה שנייה,

כשהוא גובר על המועמד שכנגד, **שאול עמור**. הצורך של נשיא מכהן להתמודד על תקופת כהונה שנייה נראה כבלתי ראוי, ובעקבות זאת שונה החוק וכיום הנשיא נבחר לתקופה בודדת של שבע שנים.

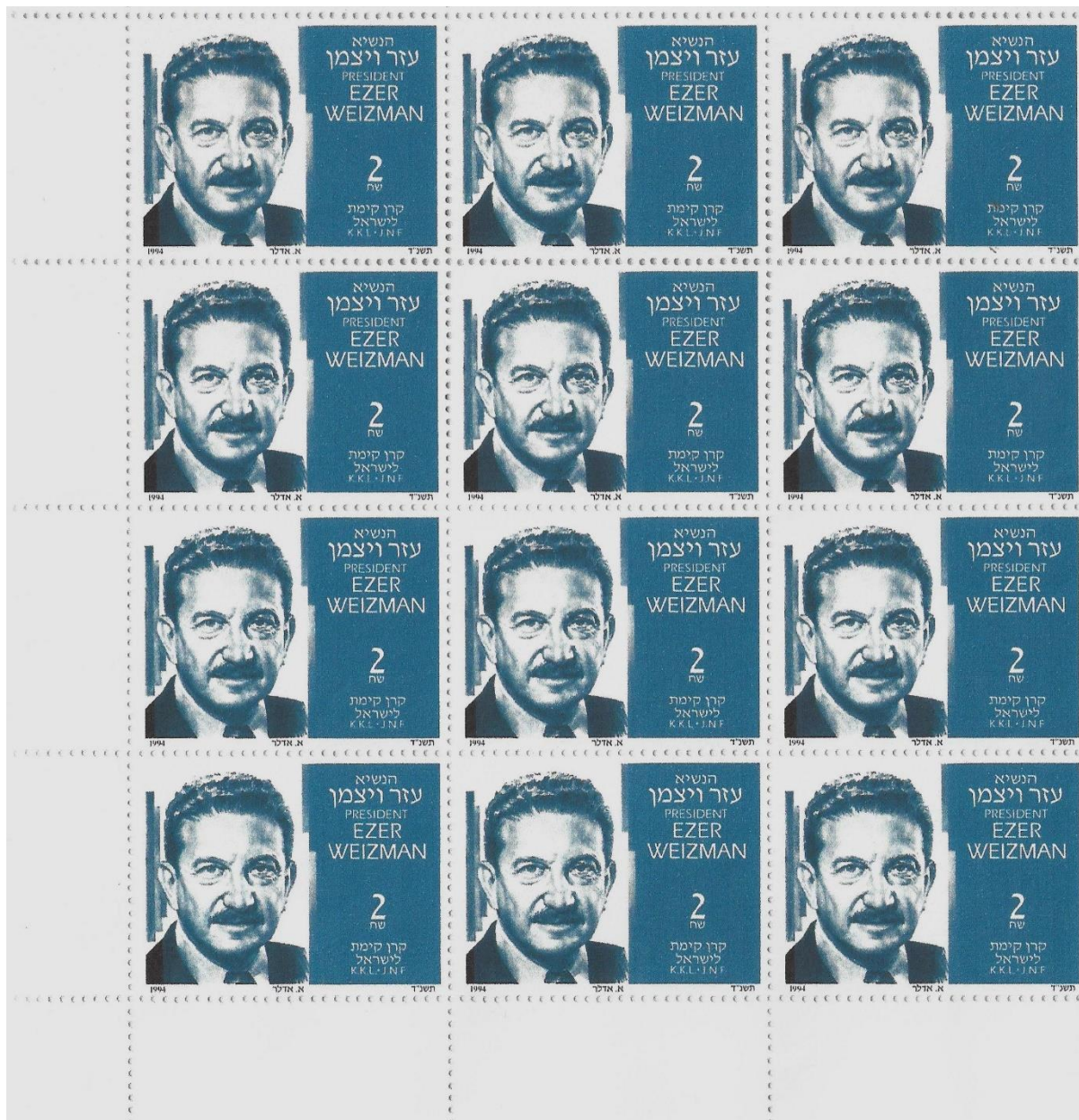
בשנת 2000 נערכה חקירה משטרתית בחשד שויצמן קיבל שלא כדין כספים מאיש עסקים. בסיומה של החקירה קבע היועץ המשפטי לממשלה, כי אין מקום להעמדתו של



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

ויצמן לדין, אך הצביע על פגמים אתיים בהתנהגותו. הלחץ הציבורי ומצב בריאותו הרופף הביאו את עזר ויצמן לפרוש מכהונתו הרמה ביולי 2000. הוא נפטר בשנת 2005, בגיל שמונים ואחת.



הקרן הקיימת לישראל הפיקה בול לכבודו של הנשיא עזר ויצמן בשנת 1984. הבול הונפק בשתי תצורות – עם שובל וללא שובל, כפי שניתן לראות בצמדה לעיל הלקוחה מגיליון שלם אשר ברשותי.

משה קלמן אוסף בולי קק"ל, עם דגש על טעויות הדפסה. כמן כן הוא אוסף בולי ארצות הברית, בולי בריטניה עם ראשי תיבות מנוקבבים ואת אליזבת' השניה על בולי חבר הלאומים. כתובתו למשלוח תגובות: kol4464@gmail.com